

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра біології, екології та методики їх викладання
Кафедра педагогіки та психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**
спеціальність **053 Психологія**
освітньо-професійна програма **Психологія**

Робоча програма навчальної дисципліни «Психофізіологія» для студентів, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія. Кременець, 2018. 16 с.

Розробник програми:

Василюк В. М., професор кафедри біології, екології та методик їх навчання, доктор медичних наук, професор;

Головатюк Л. М., старший викладач кафедри біології, екології та методик їх навчання, кандидат біологічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методики їх викладання

Протокол № 1 від „31” серпня 2018 року

Завідувач кафедри

М. М. Ільєнко

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол № 1 від „31” серпня 2018 року

Завідувач кафедри

Л. М. Кравець

ВСТУП

Анотація.

Актуальність. Психофізіологія – галузь науки, яка дуже швидко розвивається. Результати психофізіологічних досліджень знаходять широке застосування в різних сферах життєдіяльності людини. Для сучасної психофізіології характерне зміщення інтересів від дослідження нейродинамічних основ психіки до вивчення фізіологічних процесів у структурі активної, психологічно опосередкованої взаємодії людини з світом.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні і практичні питання фізіологічних основ психічних функцій і поведінки людини, що передбачає детальне вивчення таких категорій як сутність психофізіології, фізіологічні основи функціональних станів, емоцій, когнітивних функцій і поведінки, вікова фізіологія.

Зміст психофізіології, її місце, обсяг дотепер по різному розуміються фахівцями. Загальним є те, що психофізіологія розглядає область прикордонну з психіатрією і психологією. При цьому вона вивчає проблеми фізіології в психологічному аспекті.

Курс є дисципліною підготовки фахівців за спеціальністю 053 Психологія. Курс «Психофізіологія» посідає важливе місце в структурно-логічній схемі підготовки фахівця. Сучасна психофізіологія вивчає фундаментальні поняття формування системних знань про нейрофізіологічні основи психічних функцій, визначення фізіологічних механізмів психічної діяльності і поведінки людини.

Ключові слова: психічна діяльність, умовно-рефлекторна діяльність, вища нервова діяльність.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність 053 Психологія	Курс:	
Змістових модулів – 2		1	1
Загальна кількість годин – 90	Освітньо-професійна програма Психологія	Семестр	
		2	2
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		6 год.	
		Самостійна робота	
		54 год.	76 год.
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40/60

для заочної форми навчання – 16/84

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни полягає у знайомстві студентів із сучасним розвитком уявлень про фізіологічні механізми (кореляти, закономірності) психічної діяльності та поведінки людини та формування у них умінь використовувати теоретичні і практичні знання при аналізі психологічних даних та науково-дослідній роботі.

Завдання курсу:

- Формування природничо-наукової методології аналізу психологічних феноменів і поведінки;
- Розуміння психофізіологічних складових психічних процесів і функцій;
- Знайомство з систематикою психофізіологічних методів дослідження.

Знання, отримані в результаті вивчення курсу «Психофізіологія», дадуть можливість свідомого і більш функціонального впровадження у психологічну практику ефективних методик допомоги клієнтам, що є основою для подальшого поглиблення фахової спеціалізації психологів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога.

ЗК 4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 1. Знання категоріально-понятійного апарату психології.

СК 2. Вміння самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 8. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання:

ПР1. Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ.

ПР4. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР5. Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.

ПР19. Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психофізіологія у системі наук про людину. Психофізіологія сенсорних процесів.

Тема 1. Психофізіологія як наука на сучасному етапі розвитку. Методи психофізіологічних досліджень.

Місце психофізіології у системі психологічних, соціологічних і природничих наук. Предмет і завдання психофізіології. Роль психофізіології у професійній підготовці практичного психолога. Зв'язок з біологічними, медичними, психологічними дисциплінами. Основні етапи становлення та перспективи розвитку вітчизняної психофізіології (Сеченов І.М., Павлов І.П., Бехтерев В.М.,

Ухтомський О.О., Анохін П.К., Бернштейн М.О.). Основні етапи становлення і перспективи розвитку зарубіжної психофізіології (В. Вундт, Г. Сельє, В. Маунткасл, К. Прибрам).

Принципи психофізіологічного дослідження. Електрофізіологічні методи та показники. Електроенцефалографія та основні ритми ЕЕГ. Викликані потенціали мозку. Поліграф («детектор брехні»). Компютерна томографія. Вегетативні дослідження і показники. Дослідження рухової сфери і рухові показники. Біохімічні дослідження і показники. Імунологічні дослідження і показники. Антропологічні показники психофізіологічних досліджень. Клінічні методи у психофізіології. Вибір методів досліджень та обробка результатів. Специфіка психофізіологічних досліджень на тваринах і принципи біоетики. Моделювання психічних процесів і поведінки. Методи самооцінки психофізіологічних станів.

Тема 2. Психофізіологія сенсорних процесів.

Органи чуття і пізнавальні процеси. Відчуття як первинне чуттєве пізнання. Загальні властивості сенсорних процесів. Органи чуття (аналізатори) і пізнавальні процеси. Спеціалізація органів чуття. Психофізіологічна класифікація рецепторів. Принципи кодування сенсорної інформації. Особливості часового і просторового кодування інформації. Особливості розпізнавання образів. Мозок (біологічний комп'ютер) і персональний комп'ютер: принципи кодування інформації. Сенсорна ізоляція (депривація). Психофізіологія слухової і вестибулярної систем. Психофізіологія сенсорної системи зору. Загальна характеристика соматовісцеральних систем. Сенсорна система шкіри. Сенсорна система кістково-м'язового апарату. Сенсорні системи смаку і нюху.

Змістовий модуль 2. Біологічні (нейрофізіологічні) основи психіки.

Тема 3. Психофізіологія уваги. Психофізіологія пам'яті.

Поняття про увагу. Види та форми уваги, Основні властивості уваги. Нейрофізіологічні механізми уваги. Орієнтовний рефлекс і явище домінанти. Роль таламуса в організації уваги. Ретикулярна формація і увага. Розлади уваги. Способи управління увагою.

Пам'ять як психофізіологічний процес обробки інформації. Загальне уявлення про пам'ять та її фізіологічні основи. Види пам'яті. Загальна характеристика процесів пам'яті. Індивідуальні особливості пам'яті. Нейрофізіологічні механізми короткочасної і довготривалої пам'яті. Особливості професійної пам'яті. Нейрофізіологічні механізми забування. Розлади пам'яті.

Тема 4. Психофізіологія емоцій. Психофізіологія сну.

Поняття емоції і почуття. Теорії емоцій. Функції емоцій і почуттів. Види емоцій. Індикатори емоцій. Психофізіологічні механізми емоцій.

Сон і його види. Теорії сну. Стадії сну. Сновидіння. Функціональне значення сну і потреба в ньому. Регулярний режим сну.

Тема 5. Психофізіологія сприймання. Психофізіологія навчання.

Сигнальні системи як форми відображення довкілля. Особливості сприймання людини (друга сигнальна система). Особливості сприймання простору, часу і руху. Розлади сприймання. Природа галюцинацій. Поняття про інформаційні неврози.

Поняття наочності, його механізми. Рівні наочності. Форми наочності і їх характеристика. Поняття «уочності». Види, рівні та механізми уочності і наочності. Поняття навчання і його механізми.

Тема 6. Психофізіологія мислення (інтелекту). Свідомість як психофізіологічний феномен.

Мислення як аналітико-синтетична діяльність мозку. Центр мови (зона Брока і Верніке). Вербальний і невербальний інтелект. Дивергентне, конвергентне, креативне, саногенне мислення. Інтелект та проблеми адаптації.

Психофізіологія свідомості. Усвідомлені та неусвідомлені психічні процеси людини. Дослідження Павлова І.П. і Фрейда Поведінкові критерії свідомості (В. Маунткасл). Поняття свідомості. Теорії свідомості. Психофізіологічні механізми свідомості. Психофізіологія несвідомого. Поняття несвідомого. Установки і неусвідомлювальні мотиви. Поведінкові автоматизми і стереотипи. Підпорогове сприйняття. Змінні стани свідомості. Розлади свідомості. Психофізіологічна проблема.

Тема 7. Психофізіологія діяльності.

Поняття діяльності. Види та структура діяльності. Загальні характеристики і закономірності діяльності. Чинники ефективності діяльності. Працездатність. Функціональні стани організму людини в процесі праці. Оцінка працездатності людини. Динаміка працездатності і характеристика її фаз. Психофізіологія професійної діяльності.

Тема 8. Психофізіологія адаптації людини.

Загальне уявлення про адаптацію. Види адаптації. Основні закономірності адаптації. «Ціна» адаптації та дезадаптація. Адаптивність та адаптаційні можливості.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі					
		л	п	ла б	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Психофізіологія у системі наук про людину. Психофізіологія сенсорних процесів.													
Тема Психофізіологія	1. як	8	2	2			4	8					8

наука на сучасному етапі розвитку. Методи психофізіологічних досліджень.													
Тема 2. Психофізіологія сенсорних процесів.	10	2	2	2		4	10	2					8
Змістовий модуль 2. Біологічні (нейрофізіологічні) основи психіки.													
Тема 3. Психофізіологія уваги. Психофізіологія пам'яті.	10	2	2	2		4	8	2					6
Тема 4. Психофізіологія емоцій. Психофізіологія сну.	8	2	2			4	8	2					6
Тема 5. Психофізіологія сприймання. Психофізіологія навчіння.	8	2	2			4	8		2				6
Тема 6. Психофізіологія мислення (інтелекту). Свідомість як психофізіологічний феномен.	8	2	2			4	8		2				6
Тема 7. Психофізіологія діяльності.	10	2		2		6	10	2					8
Тема 8. Психофізіологія адаптації людини.	8	2	2			4	10		2				8
Усього годин	70	16	14	6		34	70	8		6			56
Модуль 2													
ІНДЗ	20		-	-	20		20					20	
Усього годин	90	16	14	6		54	90	8		6			76

5. Теми семінарських і лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1.	Психофізіологія як наука на сучасному етапі розвитку. Методи психофізіологічних досліджень.	2	
2.	Психофізіологія сенсорних процесів.	2	
3.	Дослідження діяльності аналізаторів (лаб.)	2	2
4.	Психофізіологія уваги. Психофізіологія пам'яті.	2	
5.	Дослідження психофізіологічної індивідуальності людини (лаб.)	2	
6.	Психофізіологія емоцій. Психофізіологія сну.	2	
7.	Психофізіологія сприймання. Психофізіологія навчання.	2	
8.	Психофізіологія мислення (інтелекту). Свідомість як психофізіологічний феномен.	2	2
9.	Оцінка рівня фізичного розвитку та працездатності людини (лаб.)	2	
10.	Психофізіологія адаптації людини.	2	2
	Всього:	20	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1.	Тема 1. Психофізіологія як наука на сучасному етапі розвитку. Методи психофізіологічних досліджень. Місце психофізіології у системі психологічних, соціологічних і природничих наук.	4	8
2.	Тема 2. Психофізіологія сенсорних процесів. Органи чуття і пізнавальні процеси. Відчуття як первинне чуттєве пізнання. Загальні властивості сенсорних процесів. Органи чуття (аналізатори) і пізнавальні процеси. Спеціалізація органів чуття.	4	8
3.	Тема 3. Психофізіологія уваги. Психофізіологія пам'яті. Поняття про увагу. Види та форми уваги, Основні	4	8

	властивості уваги.		
4.	Тема 4. Психофізіологія емоцій. Психофізіологія сну. Поняття емоції і почуття. Теорії емоцій. Функції емоцій і почуттів.	4	6
5.	Тема 5. Психофізіологія сприймання. Психофізіологія навчання. Сигнальні системи як форми відображення довкілля. Особливості сприймання людини (друга сигнальна система). Особливості сприймання простору, часу і руху.	4	6
6.	Тема 6. Психофізіологія мислення (інтелекту). Свідомість як психофізіологічний феномен. Дивергентне, конвергентне, креативне, саногенне мислення. Інтелект та проблеми адаптації.	4	6
7.	Тема 7. Психофізіологія діяльності. Поняття діяльності. Види та структура діяльності. Загальні характеристики і закономірності діяльності. Чинники ефективності діяльності.	4	6
8.	Тема 8. Психофізіологія адаптації людини. Загальне уявлення про адаптацію. Види адаптації.	6	8
	Разом	34	56

**Критерії оцінювання навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи
на семінарських та лабораторних заняттях**

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та

протириччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

7. Індивідуальні завдання

1. Психофізіологія рухової активності.
2. Проблеми і перспективи розвитку диференційної психофізіології.
3. Проблеми і перспективи розвитку педагогічної психофізіології.
4. Проблеми і перспективи розвитку соціальної психофізіології.
5. Проблеми і перспективи розвитку клінічної психофізіології.
6. Розлади пам'яті та їх профілактика.
7. Автономна нервова система, її анатомічні і функціональні особливості.
8. Умовні рефлекси, їх характеристика.
9. Вегетативні показники емоційних реакцій.
10. Дві сигнальні системи.
11. Вироблення умовних рефлексів.
12. Особливості вищої нервової діяльності у дітей.
13. Профілактика порушень ВНД у дітей.
14. Стрес.
15. Вплив факторів довкілля на здоров'я.

Вимоги щодо виконання ІНДЗ

Навчально-дослідна робота повинна складатися зі змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури.

У вступі слід:

- а) обґрунтувати актуальність теми;
- б) показати ступінь розробленості даної теми, здійснити аналіз сучасного стану дослідження проблеми;
- в) поставити завдання дослідження.

В основній частині потрібно висвітлити основний матеріал теми навчальної роботи, викласти факти, ідеї, результати досліджень в логічній послідовності, обґрунтувати власну позицію, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначити шляхи вирішення досліджуваної проблеми, розглянути тенденції подальшого розвитку даного питання. Практичну частину (за наявності) необхідно представити у вигляді результатів власних досліджень, із статистичною

обробкою даних. літератури і сторінки, які використанні для написання роботи за таким зразком: [1, С. 25-32].

Обсяг реферату 6-8 сторінок, друкований (формат А-4; інтервал 1,5; розмір шрифту – 14).

Роботу потрібно виконати на окремих аркушах, які необхідно скріпити. На титульному аркуші слід вказати прізвище, ім'я та по-батькові студента, курс, групу, спеціальність. Текст роботи повинен бути чітким, розбірливим, з пронумерованими сторінками. Робота може бути виконана у формі презентаційної доповіді.

У висновках потрібно представити результати дослідження, підвести його підсумки.

Список використаної літератури подавати згідно вимог.

В тексті реферату слід посилатися на список літератури, вказуючи при цьому в квадратних дужках номер джерела у списку використаної літератури.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 балів
2.	Складання плану дослідження	1 бали
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	8 балів
4.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 бали
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	2 бали
Разом		20 балів

Примітка. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за виконання ІНДЗ становить **20 балів**. Не виконання ІНДЗ оцінюється у 0 балів.

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	18-20	Відмінно
Достатній	13-17	Добре

Середній	7-12	Задовільно
Низький	0-6	Незадовільно

„Відмінно” відповідає **18-20** балам, ставиться: при виконанні ІНДЗ у повному обсязі, теоретична та практична (за наявністю) частини не мають помилок; відповіді на запитання вичерпні й аргументовані; оформлення відповідає вимогам, робота виконана вчасно.

„Добре” відповідає **13-17** балам, ставиться якщо: ІНДЗ виконано в повному обсязі і не має помилок, які потребують її переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не в деталях.

„Задовільно” відповідає **7-12** балам, ставиться, якщо ІНДЗ виконано не в повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання даються не в повному обсязі.

„Незадовільно” відповідає **0-6** балам, виставляється якщо: ІНДЗ виконана не в повному обсязі; мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою переробку; оформлення не відповідає вимогам; на запитання студент дає неправильні відповіді.

8. Методи навчання

Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, ілюстрування, демонстрування, лабораторні роботи, робота з навчальними посібниками і підручниками.

9. Методи контролю

Поточне оцінювання: усне та письмове опитування, оцінювання практичних і лабораторних робіт, індивідуального завдання.

Підсумковий контроль – залік.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1			
T1	T2	T3	T4
5	5	5	5

Змістовий модуль 2					ІНДЗ	Тести	Сума	
T5	T6	T7	T8	T9				T10
5	5	5	5	5	5	20	30	100

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання знань та вмінь студентів під час підсумкового контролю

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За 100-бальною шкалою
A	Відмінно	90 – 100
B	Добре	82 – 89
C	Добре	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74
E	Задовільно	60 – 66
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0 – 34

11. Методичне забезпечення

Курс лекцій; навчально-методичне забезпечення дисципліни; ілюстративні матеріали, інструкції до лабораторних та практичних робіт.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів з курсу «Психофізіологія»

Залік	
A5 (відмінно)	Студент має глибокі міцні і системні знання з курсу, вільно володіє понятійним апаратом. Знає основні принципи та методичні підходи до викладення анатомії. Будує відповідь логічно, послідовно, розгорнуто, використовуючи анатомічну термінологію.
B 4 (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності в формулюванні відповідей, окремі помилки при виконанні практичних робіт.
C 4 (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, має практичні навички, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми.
D 3 (задовільно)	Студент знає основні теми курсу, має уявлення про проблематику поставлених питань, але його знання мають загальний характер, відповіді не підкріплені прикладами. При виконанні практичних завдань допускає помилки.
E 3 (задовільно)	Студент має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні.
X 2 (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми змістового

	модулю. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал.
F 1 (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

12. Рекомендована література

Базова

1. Горго Ю.П. Психофізіологія (прикладні аспекти). К.: МАУП, 2009. 128 с.
2. Кокун О.М. Психофізіологія Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.
3. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2013. 400 с.
4. Немов Р.С. Психологія. У 3-х кн., Кн. 1: Загальні основи психології; Пер з рос. Київ: Вертекс, 2012. 576 с.
5. Николаева Е.И. Психофизиология: Психофизиологическая физиология с основами физиологической психологии. М.: ПЕР СЕ, Лотос, 2003. 544 с.
6. Общий курс физиологии человека и животных. Физиология нервной, мышечной и сенсорной систем. В 2 кн. А.Д. Ноздрачев, И.А. Баранникова, А.С. Багузев и др.; Под. ред.. А.Д. Ноздрачева. М.: Высш. шк., 2011. Кн 1. 512 с.
7. Харченко П.Д., Чайченко Г.М. Фізіологія вищої нервової діяльності. К.: Вища школа, 2007. 390 с.
8. Чайченко Г.М. Фізіологія вищої нервової діяльності. К.: Либідь, 2013. 218 с.

Допоміжна

1. Анатомія та фізіологія з патологією : підручник для студентів ВНЗ за ред. Я.І.Федонюка, Л.С.Білика, Н.Х.Микули. 2-ге вид. Тернопіль : Укрмедкнига, 2002. 676 с.
2. Драчова З.М., Блейхер В.М., Крук І.В. Нервові і психічні хвороби. К.: Вища шк., 2003. 270 с.
3. Людина: Навчальний посібник з анатомії та фізіології. наук. пер. з англ. Львів: БаК, 2012. 632 с.
4. Молдавська С.І. Нервова система і ваша професія. К.: Наукова думка, 2014 11с.
5. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини. К.: Здоров'я, 2003. 336 с.
6. Старушенко Л.І. Клінічна анатомія і фізіологія людини: навч. посібник. К : УСМП, 2001. 256 с.
7. Грибан. В. Г. Валеологія. К. : Центр учбової літератури, 2008. 214 с.
8. Іващук Л. Ю., Онишкевич С.М. Валеологія. Тернопіль: Навч. книга. Богдан, 2010. 400 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// www.nbuv.gov.ua /](http://www.nbuv.gov.ua/)
2. План-конспект лекцій з курсу психофізіології. Режим доступу: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8640/2/Plan_konspekt_psih_ofiziologii.pdf
3. Конспект лекцій з курсу «Психофізіологія». Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/46990>